

N:o 1.

Af herr **Lithander**, om tillägg till § 7 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Mot en del af de bestämmelser, som förekomma i lagen för Sveriges riksbank af den 12 maj 1897, nemligen i hvad de afse sedelutgifningsrättens begränsning till 100 millioner kronor, ha, redan innan lagen med ingången af år 1899 trädt i kraft, från åtskilliga håll framstälts anmärkningar. Man har fäst sig vid att sammanlagda beloppet af riksbankens och de enskilda bankernas utelöpande sedlar utgjorde en så stor summa, att i fall dessa senare bankers sedlar, såsom i allt fall vid slutet af år 1903 skall ske, indroges, så skulle riksbanken måhända icke vara i stånd att ersätta de indragna sedlarne med sina egna eller, om detta läte sig göra, dervid dock få en så obetydlig reserv i obegagnad sedelutgifningsrätt, att riksbanken till äfventyrs icke blefve i stånd att fullt nöjaktigt tillgodose handelns och industriens växande kraf på omsättningsmedel.

Beträffande fixeringen af den s. k. obetäckta, d. v. s. icke med guld eller fordringar i löpande räkning i utlandet betäckta, sedelutgifningsrätten till 100 millioner, tillåter jag mig erinra, att då jag vid 1894 års riksdag väckte motion om aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran och förslag till lag för Sveriges riksbank såsom ensam sedelutgifvande bank i riket, anslöt jag mig till det af 1889 års bankkomité utarbetade förslag i ämnet, i hvilket förslag den obetäckta sedelutgifningsrätten bestämts till allenast 75 millioner kronor. Någon

särskild erinran mot detta belopp såsom otillräckligt blef, så vidt jag kan finna, icke gjord af det sammansatta banko- och lagutskott, som yttrade sig öfver motionen.

I öfverensstämmelse med utskottets förslag beslöt Riksdagen att hos Kongl. Maj:t begära framläggande af förslag till omorganisation af bankväsendet med afseende på riksbanken och de enskilda sedelutgivande bankerna, hufvudsakligen fotadt på de grunder, som angifvits dels af fullmäktige i riksbanken och dels af 1889 års komité i tillämpliga delar af dess den 30 januari 1890 afgifna förslag till lag för Sveriges riksbank och till lag angående indragning af enskilda bankers sedelutgifningsrätt.

I det förslag till lag för Sveriges riksbank, som Kongl. Maj:t med anledning af Riksdagens förenämnda begäran förelade 1897 års Riksdag, höjde Kongl. Maj:t ifrågavarande siffra till 90 millioner kronor, i hvilken siffra sedermera af fullmäktige i riksbanken föreslogs ytterligare höjning till 100 millioner.

Fullmäktiges yttrande i denna del var af följande lydelse:

1) »Det belopp, hvarmed riksbankens sedelutgifning må öfverskrida de i § 6 fastställda s. k. kassatillgångar, föreslogs af 1889 års bankkomité till högst sjuttiofem millioner kronor. Kongl. Maj:t har i den aflåtna propositionen föreslagit att höja detta belopp till nittio millioner kronor med anledning deraf, att bankernas sammanräknade utelöpande sedlar vid 1895 års slut uppgingo till etthundra aderton millioner kronor samt erfarenheten sålunda syntes visa, att under en period af liflig industriell och kommersiell utveckling det af bankkomitén föreslagna maximum möjligen kunde komma att icke motsvara behovet. Den lärdom, som kan hemtas från senast förflutna årets bankrapporter, synes ytterligare bekräfta denna uppfattning, enär vid 1896 års slut det samlade utelöpande sedelbeloppet öfversteg 128 millioner kronor. Enligt 7 och 8 §§ i banklagen skulle med ett uppnådt maximum af 90 millioner kronor riksbankens guld-kassa utgöra minst 37 millioner kronor, sålunda sedelutgifningen i sin helhet kunna uppgå till 127 millioner, hvarill komme den sedelemission, som enligt § 6 får grundas på behållningarna å löpande räkning hos utländska hus. Med antagande af en utelöpande sedelemission, lika med den vid 1896 års slut, skulle således beloppet af bankens utländska kassatillgångar hafva ungefär motsvarat riksbankens reserv af obegagnad sedelutgifningsrätt, och då dessa i allmänhet utgöra mellan 10 och 20 millioner, kunde väl denna reserv anses tillräcklig. Men med afseende derå, att efter reformens genomförande samtliga bankers inneliggande kassor skola komma att

utgöras af riksbankens sedlar och icke, såsom nu, hufvudsakligen af bankernas egna, samt att följaktligen ett icke obetydligt större belopp af riksbankens sedlar måste komma att sålunda immobiliseras, än nu är förhållandet, då bankerna hålla riksmynskassa endast motsvarande hvad som kan anses nödigt för deras sedelinvexling, samt att derjemte under en fortfarande stark utveckling af handelsomsättningen behovet af betalningsmedel icke osannolikt kommer att öfverskrida det vid 1896 års slut befintliga, kunna fullmäktige icke undertrycka den farhågan, att äfven det högre af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet kan finnas väl ringa. En sådan knapphet måste vålla affärsomsättningen oro och äfven allvarliga svårigheter genom deraf föranledda indragningar af eller fördyrade villkor för diskonteringen, utan att dock dessa varit nödvändiga från synpunkten af sedelemissionens trygghet. Denna garanteras nemligen i främsta rummet af de s. k. bankmessiga säkerheternas beskaffenhet, och för deras soliditet synes lagförslaget ganska välbetänt hafva sört genom föreskrifterna i § 7, enligt hvilka täckningen af sedlarna förnämligast kommer att utgöras af diskonterade vaxlar, hvarigenom vid förefallande verkligt behof sedelemissionen lätt och liksom af sig sjelf kan sammandragas. Fullmäktige hysa på dessa grunder den åsigt, att det i § 7 fastställda maximum af sedelemissionen kan utan fara för riksbanken och till större trygghet för omsättningens ostörda fortgång höjas till 100 millioner kronor.»

Särskilda utskottet vid 1897 års riksdag biträdde fullmäktiges framställning och hemställde alltså till Riksdagen, att beloppet måtte bestämmas till etthundra millioner kronor, hvilket ock blef Riksdagens beslut, som af Kongl. Maj:t sanktionerades.

Såsom jag ofvan antydtt, har det icke dröjt länge, innan den meningen på åtskilliga håll uttalades, att äfven detta högre belopp vore alltför knappt tillmätt. Huruvida de yppade farhågorna i verkligheten hafva den allvarsamma betydelse, som från vissa håll tillagts dem, torde vara svårt att med full säkerhet afgöra. Såsom visst torde emellertid kunna antagas, att förhållandena alldeles icke innefatta någon giltig anledning till farhågor för närvarande, hvaraf dock icke följer, att icke klokt förutseende skulle kunna anses bjuda vidtagandet af någon åtgärd för ett lämpligt vidgande af gränsen för riksbankens nuvarande sedelutgifningsrätt. Man kan härvid gå så till väga, att man åt riksbanken inrymmer rättighet att, i den mån de enskilda bankerna afstå

från sin sedelutgifning, successivt och efter hand öfvertaga de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt under förutsättning, att riksbanken kommer i besittning af lika stor guldtillgång, som tjenat till underlag för de enskilda bankernas sedlar. Någon utvidgning af gränsen för riksbankens sedelutgifningsrätt i förtid, d. v. s. innan de enskilda bankernas sedlar indragits, synes mig icke vara behöflig, utan det torde vara mera ändamålsenligt och för öfrigt fullt tillräckligt att ordna denna angelägenhet såsom ofvan antydts, hvarigenom riksbanken sättes i tillfälle att i hela den utsträckning, som synes vara behöflig öka sin sedelutgifningsrätt. Härvid torde man böra utgå från förhållandena med afseende på den enskilda sedelutgifningen, sådana dessa gestaltade sig vid början af år 1896, enär dessa förhållanden lagts till grund för de s. k. öfvergångsstadgandena i 1897 års lag för Sveriges riksbank. Utgående härifrån, vill jag därför föreslå, att till § 7 i nämnda lag må fogas ett tillägg i syfte, att riksbanken, utöfver der medgifna 100 millioner kronor, må kunna utgifva ytterligare ett belopp af 61 milloner, motsvarande hvad af enskilda bankers sedlar utelöpte den 1 januari 1896, mot hvilken sedelstock då svarade ett hos de enskilda bankerna inneliggande förråd af guldmynt till belopp i jemnadt tal af 8 millioner kronor, hvilken guldkassa i sjelfva verket var större, än som enligt 1874 års banklag behöfdes för de faktiskt vid angifna tidpunkt utelöpande enskilda bankernas sedlar. Föreskriften skulle, såsom jag ofvan antydts, endast småningom och i bredd med indragning af de enskilda bankernas sedlar få tillämpas, och såsom villkor för utöfning af denna extra sedelutgifningsrätt synes det mig böra bestämmas, att riksbanken skall hafva en guldkassa till belopp, som motsvarar den guldtillgång, som vederbörande enskilda bank, hvilken afstår från sin sedelutgifningsrätt, minst skulle hålla i guldkassa jemlikt stadgandena i kongl. kungörelsen angående enskilda banker med rätt att utgifva egna bank-sedlar den 12 juni 1874.

Under åberopande häraf får jag alltså hemställa,

att Riksdagen ville, för sin del, besluta, att till § 7 i lagen för Sveriges riksbank af den 12 maj 1897 skall fogas ett så lydande tillägg:

Mom. 2. Riksbanken eger att ytterligare, utöfver här ofvan angifna etthundra millioner kronor, utgifva sedlar till belopp af sammanlagdt högst sextioen millioner kronor på följande villkor:

a) att denna sedelutgifningsrätt inträder i den mån enskild bank med sedelutgifningsrätt afstår från ifrågavarande rätt, hvarigenom riksbankens sedelutgifningsrätt ökas med samma belopp som den enskilda banken hade utelöpande i egna sedlar vid 1896 års början; samt

b) att riksbanken, för begagnande af sålunda från enskild bank öfvertagen sedelutgifningsrätt, utöfver det minsta belopp, som riksbanken jemlikt § 6 och mom. 1 i § 7 skall hålla i der omförmälda kassatillgångar, skall hafva ett belopp i guldmynt, motsvarande 10 procent af vederbörande enskilda banks grundfond, sådan den befans vid 1896 års början.

För den händelse detta förslag vinner bifall, kommer § 7, sådan den nu lyder, att ingå i den nya §:n såsom mom. 1.

Om remiss till bankoutskottet anhålles.

Stockholm den 19 januari 1899.

P. Em. Lithander.